

3^e RAPPORT

Over de situatie van woonwagenbewoners in België ten gevolge van de zogenaamde politieoperatie ‘Strike’ van 7 mei 2019

30 september 2019

Inhoud

1	Inleiding	1
2	Woonwagens	1
3	Bankrekeningen en financiële ondersteuning	2
4	Ontvreemding van terreinen door justitie of opzegging van hypotheekleningen door de banken	3

1 Inleiding

De zogenaamde operatie 'Strike' werd uitgevoerd op 7 mei 2019.

Op 11 juli 2019 publiceerde Unia een rapport over 'De situatie van woonwagenbewoners in België ten gevolge van de zogenaamde politieoperatie 'Strike'¹'. Daarin verwees Unia naar vermoedens van disproportioneel gerechtelijk en politieel optreden, met een potentieel discriminerend karakter voor de woonwagenbewoners die door de operatie werden getroffen.

In dit nieuwe rapport maken we een stand van zaken van de situatie van dezelfde woonwagenbewoners, bijna vijf maanden na de operatie Strike, en drie maanden na het bovenvermelde rapport.

We herhalen hier niet alle vermoedens uit het rapport van 11 juli, waarvan de meeste nog niet als ontkracht kunnen worden beschouwd (sommige bankrekeningen zijn nog steeds geblokkeerd, in beslag genomen caravans zijn nog steeds niet teruggegeven of zijn zelfs vervreemd, ...).

De tijd die intussen verstreken is, heeft een belangrijke invloed op de omvang van de bevindingen in het verslag van 11 juli: de vermeende onevenredige maatregelen zijn namelijk van die aard dat de gevolgen ervan voor de betrokken personen in de loop van de tijd verergeren en ze dus steeds consequenter moeten worden gerechtvaardigd. Het lukt bijvoorbeeld misschien nog wel om te functioneren met een bankrekening die drie of vier weken geblokkeerd is, maar het is van een heel andere orde om vijf maanden te moeten overleven zonder toegang tot financiële middelen of zonder de mogelijkheid om bankverrichtingen uit te voeren.

Dit verslag richt zich daarom specifiek op het verergerende effect van de maatregelen op de woonwagenbewoners, ofwel vanwege de tijdsduur van de maatregelen, ofwel vanwege de kalendertermijnen, zoals het begin van het schooljaar of het naderen van de winter.

Net als in het verslag van 11 juli kan Unia het aantal gerapporteerde feiten niet volledig objectiveren, eenvoudigweg omdat de informatie in het bezit is van de Belgische justitie en niet openbaar wordt gemaakt. **De Belgische justitie zou echter op elk ogenblik geanonimiseerde informatie (statistieken) kunnen verstrekken die relevant is voor de ten minste gedeeltelijke objectivering van de proportionaliteit: aantal geblokkeerde rekeningen, data van hun deblokking, aantal in beslag genomen woonwagens, data van hun eventuele ontvreemding of teruggave, enz.**

Afgezien van wat de medewerkers van Unia zelf hebben gezien, zijn de elementen in dit verslag gebaseerd op de getuigenissen van direct betrokkenen, van hun advocaten en van professionele veldwerkers: beheerders van referentieadressen en maatschappelijke werkers. Het gaat hierbij om het merendeel van de personen die ook geraadpleegd zijn bij het opstellen van het rapport van 11 juli.

2 Woonwagens

Meer over de vervreemdingen van goederen staat in het rapport van 11 juli.

In de maanden juni en juli werden minstens tien caravans teruggegeven aan hun eigenaars (in een aantal gevallen tegen een waarborgsom). Dat gebeurde na gemotiveerde verzoeken van advocaten aan het federaal parket. Andere verzoeken die op dezelfde manier, in dezelfde periode en met dezelfde motieven werden ingediend, kregen ondanks het aandringen van de advocaten nooit een antwoord (noch positief noch negatief).

Deze situatie wijst erop dat de gerechtelijke autoriteit in bepaalde gevallen tot teruggave op borgsom of zonder borgsom kan overgaan. Maar het is nog steeds niet duidelijk waarom deze maatregel niet is veralgemeend tot alle gelijkaardige gevallen.

¹ Lees het volledige rapport op <https://www.unia.be/nl/publicaties-statistieken/publicaties/tweede-rapport-woonwagenbewoners-na-operatie-strike>.

3 Bankrekeningen en financiële ondersteuning

In een bureaucratische en geïnformatiseerde samenleving als België is het vrijwel onmogelijk geworden om zonder bankrekening te leven. Daarom werd in de wet van 24 maart 2003 het recht op toegang tot een basisbankdienstverlening erkend.

Sommige rekeningen die op 7 mei geblokkeerd waren, zijn de afgelopen maanden gedeblokkeerd en soms zijn de saldi ervan verwijderd. Maar een aanzienlijk aantal rekeningen blijft momenteel geblokkeerd. De gevolgen van het blokkeren van rekeningen voor periodes tot vijf maanden (en niemand weet wanneer deze laatste rekeningen zullen worden gedeblokkeerd) zijn meervoudig. De volgende situaties werden bij Unia gemeld:

- Het niet kunnen nakomen van financiële verplichtingen op familiaal of professioneel vlak, waaronder de betaling van schoolgeld en de terugbetaling van hypothecaire leningen (zie hieronder).
- Verlies van toegang tot kinderbijslag en andere uitkeringen, overlevings- of invaliditeitspensioenen, vergoedingen die door de werkgever worden betaald, ... die tegenwoordig vaak alleen nog maar via overschrijving kunnen worden ontvangen. Sommige mensen konden hun kinderbijslag in de vorm van cheques krijgen, maar anderen niet. En onder degenen die cheques hadden ontvangen, konden sommigen deze verzilveren, terwijl anderen geconfronteerd werden met de eis van de bank om het bedrag van de cheque te storten op een bankrekening.
- Gedwongen stopzetting van een activiteit van zelfstandige, omdat de beroepsrekening niet meer toegankelijk was, omdat het onmogelijk was geworden om nog de BTW te betalen, ...
- Weigering van de banken om een nieuwe bankrekening te openen (waardoor de betrokkenen tenminste opnieuw de mogelijkheid zouden hebben gehad om de bovengenoemde toelagen te ontvangen).
- Banken die meldden aan hun klanten dat ze elke commerciële relatie met hen wilden stopzetten.

Bovendien heeft het federaal parket enkel de banken in kennis gesteld van de blokkering van bankrekeningen. De banken, voor zover ons bekend, hebben stelselmatig geweigerd om hun klanten er schriftelijk van te verwittigen dat hun rekeningen door een gerechtelijk bevel geblokkeerd werden. In slechts één geval ontving een klant de volgende e-mail van zijn bankkantoor: "Beste, na contact met het hoofdkantoor kunnen wij u geen informatie over uw rekening geven. U moet zich tot het parket wenden. Sorry."

Deze situatie is bovendien bijzonder schadelijk voor mensen die zich vandaag in een situatie bevinden waarin zij financiële steun aanvragen bij de Openbare Centra voor Maatschappelijk Welzijn (OCMW's). Die OCMW's hebben de taak in de Belgische gemeenten om financiële steun te verlenen aan mensen zonder inkomsten. Om hun behoefte te bewijzen, moeten de aanvragers bankafschriften van de laatste drie maanden voorleggen ... of, indien dat niet kan, een schriftelijk bewijs dat hun rekening geblokkeerd is.

Na verloop van tijd raakt de familiale solidariteit uitgeput voor de personen getroffen door de inbeslagnemingen en blokkering van hun bankrekeningen. Zij kunnen het een tijdje volhouden door links en rechts kleine sommen geld te lenen om in de meest dringende behoeften te voorzien, maar het vermogen van de omringende mensen om deze extra uitgaven op te vangen is ook beperkt in de tijd. Dat is des te meer zo wanneer die omringende mensen ook te maken hebben met inbeslagnemingen en geblokkeerde bankrekeningen.

De verzoeken om financiële steun van deze personen aan de OCMW's nemen dus vandaag sterk toe. Sinds begin augustus heeft een medewerker van Unia zes families persoonlijk begeleid in hun contacten met drie verschillende OCMW's. Deze families gingen eerst alleen naar de OCMW's en die weigerden zelfs een eenvoudig aanvraagdossier te openen. Dankzij de tussenkomst van de medewerker van Unia konden de dossiers toch worden geopend. Drie van deze dossiers komen alleen in aanmerking voor financiële steun als kan worden aangetoond dat de bankrekeningen geblokkeerd zijn.

In een andere gemeente hebben de voorzitter en de leden van de OCMW-raad persoonlijk een bezoek gebracht aan het terrein van de woonwagenbewoners. Voor zover ons bekend, is dit het enige OCMW dat zijn eigen administratieve diensten de opdracht heeft gegeven om alternatieve betaalmethodes voor bankoverschrijvingen op te zetten.

Een Vlaamse maatschappelijk werkster meldt de Kafkaïaanse situatie van een alleenstaande moeder met kinderen: zij had van haar uitbetalende instantie haar kinderbijslag ontvangen in de vorm van een cheque - die haar bank vervolgens weigerde om te zetten in geld. Daarna vroeg ze de instantie opnieuw om haar de resterende drie maanden van toelagen over te maken op de rekening van haar dochter. Dat weigerde deze instantie echter te doen, met het argument dat het geld alleen kon worden gestort op een rekening op naam van de moeder.

Eén specifieke groep lijkt vandaag in dit opzicht bijzonder kwetsbaar: de echtgenotes en kinderen van de personen die momenteel in voorlopige hechtenis zitten in het kader van het strafrechtelijk onderzoek. Deze vrouwen en kinderen zijn nu volledig afhankelijk van de mensen om hen heen, omdat alle familiebezittingen in beslag zijn genomen en alle rekeningen zijn geblokkeerd. Als de sociale diensten er niet in slagen deze situaties op doeltreffende wijze aan te pakken, komen deze vrouwen en kinderen in zeer ernstige precaire levensomstandigheden terecht.

4 Ontvreemding van terreinen door justitie of opzegging van hypotheekleningen door de banken

Na de inbeslagneming van de woonwagens, kwamen berichten toe over de vervreemding van privéterreinen van de woonwagenbewoners en/of ontvingen zij brieven van hun banken waarin stond dat de bank alle commerciële relaties met hen stopzet en dat zij als kredietnemer verplicht zijn het volledige bedrag van hun hypothecaire lening uiterlijk begin november van dit jaar terug te betalen.

Advocaten en maatschappelijk werkers hebben moeite om de ontvangers van deze brieven goed te adviseren. Eén ding is echter zeker: als woonwagenbewoners midden in de winter van hun terreinen worden verdreven – velen van hen zonder woonwagens als onderdak – zal er een humanitaire crisis ontstaan.

Het chronisch gebrek aan openbare terreinen in België waar woonwagenbewoners kunnen verblijven, werd reeds aangehaald in het rapport van 11 juli. Dit is een van de redenen waarom de woonwagenbewoners op zoek gingen naar alternatieve oplossingen door de aankoop van privéterreinen.

Zo'n chronisch tekort kan niet op korte termijn structureel worden opgelost. Unia waarschuwt de gewesten hier al jaren voor, zonder noemenswaardige resultaten. De winter komt er echter snel aan.

We zien slechts twee kortetermijnoplossingen:

- ofwel om de mogelijke vervreemding van privéterreinen uit te stellen, wat de verantwoordelijkheid is van de gerechtelijke autoriteit;
- ofwel om op zeer korte termijn voorlopige terreinen te voorzien om op zijn minst tijdelijk standplaatsen te bieden aan gezinnen die van hun privéterreinen zijn verdreven - zelfs als dit betekent dat er containers moeten worden voorzien voor diegenen wiens caravans in beslag zijn genomen.

Dat is in de eerste plaats de verantwoordelijkheid van de gewesten, maar ook van de gemeenten van goede wil (de *Nimby-factor* – *not in my back yard* - is helaas erg sterk op dit lokale niveau). Of zelfs van de federale overheid, die verantwoordelijkheid voor de transregionale humanitaire noodtoestand op zich zou kunnen nemen en middelen zou kunnen aanbieden, zoals bijvoorbeeld oude militaire terreinen.

